

Vid besök i Falsterbo i maj 1962 ~~här~~ träffade jag Olof Bagare i en hydda utanför sitt hus. Han hade där en liten verks-
stad för bärnstenstillverkning. Han uppvisade bl.a. ett stort
bärnstsstycke om nära $\frac{1}{2}$ kg, som påträffats i en grustäkt, och
som han tänkte sälja helt och menade vara värt 1000 kr. Smycken
tillverkade han av ~~bärnstenen~~ och sålde till sommargäster. Han
menade sig vara Sveriges ende bärnstenssnidare. Han polerade med
polermedel.

Avsikten med besöket hos Ola Bagare var att han skulle be-
räta om flattorvstakten som jag tidigare utfrågat honom om. ~~Vix~~
Han följde mig i bilen till ljunghen och där började han berätta
även om andra ting. År 1893 och fyra år framåt var han Falster-
bos fårahöre. Han hade ett horn - nu å Falsterbo museum - varmed
han varje morgon kl.5 gav signal utanför gårdarna. Då skulle
folket släppa ut sina får ~~fjäll~~ samlingsplatsen. Varje invånare
hade 1 - 2, högst 5 får. Förahören hade rätt att äta en dag på
varje ställe för varje får. På kvällen före skulle han underrätta

om att han kom påföljande dag för att äta. Han fick frukost sedan han blåst kl. 5 och sedan torrskaffning med sig. På kvällen - efter solnedgången fick han varm mat. Det var middagsmaten som man värmt upp. - Ola Bagare var inte den ende hören. Det fanns också en kohöre. Han hade också ett horn - men det hade annat ljus~~et~~ och är numera likaledes förvarat på museet. Det var en gammal man på 75 - 80 år som var kohöre och vakta de 70 - 80 kor. Fårahören skulle hjälpa honom att ta in korna och hade därför 5 kr för sommaren. Det var rudemästaren som betalte. - Utom maten hade Ola Bagare som fårahöre 10 lod ull på varje ~~skäck~~ (= 20 gram) får. Det kunde bli uppåt 10 kg. ~~Danskupix~~ Härtill kom den kontanta lönen 20 kr. Dessutom hade han rätt till julamat (krov, sylta etc.) som uppbars vid jultiden.

Till skydd mot regn hade Ola Bagare byggt upp en hydda av tång och bräder och torv. Dagarna var långa - han fick ej komma hem förrän vid solnedgången, och därför brukade han gå ner till

stranden och samla ~~bän~~sten.Hela verktygsutrustningen var en fil och en trasa till att putsa med.Han putsade med krita på den tiden.Då det fanns badgäster redan på den tiden var det ej svårt med avsättningen. - På tal om badgäster nämner Ola Bagare, att han sista året han var höre ej fick lov att blåsa om morgnarna, för att ej badgästernas morgonsömn skulle störas. Han är alltså den siste Falsterbo-fårahöre som blåst i hornet. - Efter det att han upphörde att vara höre ändrades löneförhållanden, så att hans efterträdare i stället fick 3 kr för vart får och ingen naturalön.

Fåren mjölkades ~~ek~~. De slaktades och saltades. 1 gris och 3-4 får vare vinterförrådet. Man åt inte färskt kött på hela vintern. Skanör hade samma vaktesystem som ovan beskrivits. Båda städerna hade också sin stadstjur för kornas skull. Den fick kohören passa om vintern. Tjuren bytes någon gång - den köptes upp från landet - förbatt förhindra inavel. Kohören hade särskilt

ACC. N:o M. 16965:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hörarhus (där Kullberg har sin affär i Falsterbo). Tjuren gick
lös bland korna. Den var dock ringad och då den var brunstig hade
den en brädlapp framför ansiktet, så att folket då kunde se upp.
Sommarbetäckningen skedde ute på ljungen. På vintrarna gick de
till hören och fick betäckt sina kor.

Gässen passade var och en själv. På marken mellan järnvägen och
havet gick 2000 gäss när Ola Bagare var pojke. Vart hushåll hade
1 å 2 gamla gäss och 10 gässlingar. Gässen var märkta i fötterna.
Man klippte vissa tecken. Det var bötesstraff om de kom i vångar-
na. Om någon lämnade in en sådan gås till utemästaren fick han
hälften av böterna. Ola Bagare lämnade en gång in en gås, men fick
sedan så mycket ovett av ägaren, att han aldrig brydde sig om det
fler gånger. - Ola Bagare fick redan som nioåring vakta gäss för
sin mormor (b60 - 70 st). Det var ungefär där kanalen nu går
fram. Gässen var svåra att passa. Den ena stunden var de i sjön,
den andta i ett sädessstycke. - Även gässen togs in efter solned-

ACC. N:o M. 16965:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gången. Gässen kände rösten på ägaren. Något lockbete behövdes ej. För att få in fåren hade man däremot ofta en kokt potatis eller en brödbit. Fåren gick bagefter en, men gässen före. Ola Bagare berättar att han var så god vän med fåren. Han kände vartenda ett. Några fårtjuder brukades ej här. - Sist i oktober slutade man att vakta. Då var fåren feta och tjocka. Men en efterhöst vaktade Ola Bagar fåren så länge så det var en snöby som körde honom hem, 8 dar före jul.

Då jag frågade om hörens anseende svarade Ola Bagare att han ansågs mindervärdig. Han kom allra sist. Han fick aldrig komma ut och leka. När jag frågade hur det gick till i Falsterbo om midsommarftonen - jag upptecknaren hade Linné i tankarna - svarade Ola Bagare, att det visste han inte, för han var inte klädd en enda midsommarafton. - Skolan fick han ej heller gå i regelbundet. Han gick en månad efter nyår fram till april. Sen blev han fri. Han har aldrig gått i skola på hösten. Han fick blott lära räkna och skriva lite. Något krångel med att bli

fri från skolan för vaktningens skull var det ej. Men i bibliska historien och katekesen fick han läxor av skolläraraen, som hörde upp dem då och då. Katekesen var viktigare än att läsa och skriva. Vaktandet blev slut för Ola Bagare i och med att han skulle gå och läsa. Den 2 juni 1897 blev han konfirmefärd. Därefter kom han i bagarelära. Han har ännu sin gesällbok.

På fråga om betesäsongens början svarade Ola Bagare, att den växlade med årstiden. Rutemästaren bestämde när de skulle släppa ut och in djuren. - På hösten såldes fåren till slaktare som kom ut och köpte upp dem. Ett lamm kostade 10 kr. - Korna var ute till sist i oktober eller början av november. Sista tiden de var ute gick de i vångarna. Det var ungefär en månads tid. Även där fick kohören och fårhören gemensamt vakta dem. Det var ungefär en månads tid. - Korna hade inga bjällror. Korna hade också märken i öronen.

Gässen såldes till uppköpare. De såldes merendels levande. Uppköparna kom från slättbygden med stora burar. Det fätsade sedan upp

ACC. N:o M. 16965:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gässen hemma. Det var bönder som köpte upp dem. Skanör och Falsterbo-
borna blev av med sina gäss hemma och behövde aldrig fara iväg
och sälja dem. Ingen gödde dem själv hemma mer än till eget behov.

Uppköparna kom på hösten när gässen ej kunde försörja sig ute
längre. Gässen fick aldrig gå i vångarna sedan det var avhöstat
Blott kor och får fick detta. -

Ola Bagare tillägger att han unde de långa väntedagarna ute
på ljungen även gjorde kvastar, som han sålde till bönderna. Han
gjorde björkekvarnar till stallen. Gjorde även många vispar av
björke. Han tog 5 öre st. Kanske det blev ett 100-tal på en som-
mar. Han gjorde även bynkekvarnar. De sopade med dem på gården.
Några räfsor gjorde han aldrig. Göttingar kom och sålde till affä-
rerna.

ACC. N:o M. 16965:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ute på ljungen syntes vid besöket spår av torvdiken. Ett dylikt dike, som var särskilt tydligt hade en bredd av 50 cm och ett par decimeters djup, delvis vattenfyllt. Diametern innanför diket var 230 cm. Sedan flatorven torkat, kantställd lavades den innanför torvdiket kompakt som en vedkast. Det blev ungefär ett litet åkarelass av en stack, vilken var ca. 2 m. hög.

Alla som skulle ha torv anmälde sig till rudemästaren, som mätte ut med snören det område som under året fick skäras. Om man ej själv hade tillfälle att skära kunde man leja torvskrära åt sig. De tog 1 kr om dagen och skulle då också ha maten. Det skulle teknik till att skära flatorv. Torvskrären hade en fil med sig för att hålla eggen på järnet skarp. - Torven skulle vara skräddtorr innan den kördes hem till torvaboden. Den nyttjades dock ej till bakning. Det var torkade pilegrenar som användes till "bakeris". Man bakade ungefär en gång i månaden.

ACC. N.R

M. 16965:9.

De fick rätta sig efter vattnet så att de ej skar där det var för mycket vatten. Varje skifte som nyttjades låg intill det som nyttjats året innan. Alla nummer hade lika stort skifte. Ola Bagare minns ej att torvtäkten varit inhägnad. Han menar att Lilla Hammar och Kämpinge byar skar meolan Ljunghusen och Kämpinge och att de byarna också hade nummersystem.

På fråga rörande kraturspillningen menade Olaf Bagare att det inte var hören som markerade den med gärfjädrar utan ägaren.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND